

POVEZANOST TRENEROVE PERCEPCIJE LOKUSA KONTROLE I MOTIVACIONOG PRISTUPA SPORTISTIMA

Mladenović Marijana¹

¹Visoka sportska i zdravstvena škola, Beograd, Srbija

ORIGINALNI NAUČNI ČLANAK

UDK: 796.37.03.071.4

SUMMARY

The locus of control is related to the perception of the cause of certain events. It is considered a general personality orientation, a kind of personal disposition, and can be internal and external. When the locus of control is internal, it is said to be autonomous, while external causality can be controlled (by others) or it can be impersonal (under the influence of a coincidence or luck). The approach in working with athletes can be based on supporting autonomy or behavior control. The aim of this explorative research was to determine the type of locus of control of future sports coaches, the a priori motivational approach to athletes and the potential link between the two variables. It has been presumed that coaches with an internal locus of control i.e. those who believe that they themselves are in control of events in their lives, would be more inclined, in working with athletes, to apply the approach based on supporting autonomy. The sample consisted of 122 examinees, students of coaching at the College of Sports and Health in Belgrade. The results confirmed the preliminary hypothesis and showed that the autonomous causality orientation (internal locus) dominates, linked with a supporting approach. The controlling and impersonal orientations (external locus) are related with the approach which reinforces behavior control in athletes. Especially relevant is the fact that the approach to athletes which is based on a moderate supporting of athlete autonomy is linked with all three causality orientations. It is relevant to further investigate which factors, personal and environmental, impact the orientation of the coach towards the supporting approach. Supporting athlete autonomy is an important issue, not only in a theoretical sense, but practical as well, as it has positive consequences on the psychological development and mental health of athletes, especially the younger categories.

Key words: coach's motivational approach, locus of control, supporting athletes' autonomy, control of athletes' behavior

UVOD

Polazeći od osnovnih premissa teorije samodeterminacije (Deci & Ryan, 2000; Mladenović, 2010), istraživanja su pokazala da podržavanje autonomije pozitivno utiče na cijelokupan razvoj ličnosti i mentalno zdravlje (Ryan & Deci, 2007). Međutim, istraživanja takođe pokazuju i da u sportu uglavnom i dalje preovlađuje motivacioni pristup trenera koji se zasniva na kontroli ponašanja (prema Mageau & Vallerand, 2003).

U skladu sa teorijom samodeterminacije, može se pretpostaviti da bi lokus kontrole kao jedna vrsta dispozicione orientacije ličnosti mogao značajno da bude povezan sa opredjeljenjem trenera da svoj motivacioni pristup sportistima usmjeri u pravcu podržavanja autonomije ili kontroli ponašanja.

Uvjerenost u mogućnost ili nemogućnost kontrole nad zbivanjima i događajima u životu naziva se lokus kontrole. Ukoliko je pojedinac uvjeren da on sam kontroliše događaje i zbivanja u svom životu kaže se da poseduje

unutrašnji lokus kontrole. Kada postoji uvjerenje da neki spoljašnji faktori upravljaju događajima i zbivanjima u životu riječ je o spoljašnjem lokusu kontrole (prema Cox, 2005).

Polazeći od tih osnovnih pojmoveva teorije atribucije, Desaj i Rajan razvili su koncept kauzalnih orijentacija tj. orijentacija uzročnosti (Deci & Ryan, 1985). Oni određuju kauzalne orijentacije kao relativno trajne personalne karakteristike i razlikuju autonomnu, kontrolišuću i nepersonalnu orijentaciju na uzrok zbivanja.

Autonomna orijentacija uzročnosti (unutrašnji lokus) ukazuje na stepen u kojem je osoba usmjerena na one aspekte spoljašnje sredine koji podstiču intrinsičku motivaciju, omogućuju optimalne izazove i pružaju povratnu informaciju o ličnoj efikasnosti na konkretnom zadatku. Osobe kod kojih je ova vrsta kauzalne orijentacije zastupljena u najvećem stepenu, pokazaće mnogo više lične inicijative nego osobe kod kojih dominiraju druge dve kauzalne orijentacije. Tragaće za aktivnostima koje su zanimljive i koje predstavljaju lični izazov i preuzimaće odgovornost za sopstvena ponašanja.

Kontrolišuća orijentacija uzročnosti (spoljašnji lokus) govori o stepenu u kojem je osoba usmjerena na nagrade, rokove, ego-uključenost, strukturisanost i direktivnost koje dolaze od drugih. Osobe kod kojih je u najvećem stepenu zastupljena ova kauzalna orijentacija zavise od nagrada i drugih vidova socijalne kontrole. Takvi pojedinci su u velikoj mjeri "podešeni" na zahteve drugih, a ne na ono što oni sami traže od sebe. Povratne informacije usmjerene su na održavanje samovrijednosti i povoljne slike o sebi, a ne na efikasnost u konkretnom zadatku.

Nepersonalna orijentacija uzročnosti ukazuje na stepen u kojem pojedinac vjeruje da je postizanje bilo kakvog cilja ili ishoda potpuno izvan njegove kontrole, a konkretno postignuće je u najvećoj mjeri rezultat slučajnosti ili sreće. Ljudi kod kojih je ova kauzalna orijentacija zastupljena u najvećem stepenu, obično se osećaju vrlo anksiozno i neefikasno. Nemaju nikakav osećaj da na bilo koji način mogu da utiču na ishode događaja ili da mogu da se izbore sa postavljenim zahtevima

ili nastalim promjenama. Pokazuju tendenciju ka nemotivisanosti i želju da sve ostane "kao prije".

Smatra se (prema Deci & Ryan, 1985) da svaka osoba posjeduje, u izvesnoj mjeri, sve tri kauzalne orijentacije pa je moguće govoriti o individualnim razlikama. Istraživanja u različitim oblastima pokazala su da je autonomna orijentacija generalno povezana sa većim samopoštovanjem, ego razvojem i samoaktualizacijom (prema Deci & Ryan, 1985) kao i većom integracijom ličnosti (Koestner, Bernieri, & Zuckerman, 1992).

Biti autonoman znači slobodno upravljati sobom i svojim akcijama. Kada su autonomni, ljudi su potpuno voljni da rade ono čime se bave i uključuju se u aktivnost sa interesovanjem i posvećenošću. Ponašanje je kontrolisano kada je osoba pod pritiskom da nešto uradi. Kada postoji kontrola ne postoji subjektivni osećaj pristajanja na akciju. (Ryan & Deci, 2007)

Trener koji bazira svoj motivacioni pristup na podržavanju autonomije sportista, prije svega poštuje i uvažava ličnost svakog sportista. Podstiče razvoj lične odgovornosti sportista tako što pruža mogućnost izbora u okviru datih pravila, nudi objašnjenja za postavljene zadatke, omogućava sportisti da razvija inicijativu i nezavisnost u radu (Mladenović, 2008). Takav trener ima sposobnost empatije i u stanju je da zauzme gledište druge osobe. Fidbek o kompetenciji sportiste na konkretnom zadatku uvjek je u "informišućem" a ne kontrolišućem obliku (Lazarević, 2001).

Kontrola ponašanja odnosi se na pritisak da se ponaša i misli na određeni način (Deci & Ryan, 1985). Uključuje upotrebu prijetnje, fizičke sile, nadgledanje, psihološku kontrolu, indukovanje osećanja krivice i samokritikovanja, korišćenje materijalnih nagrada i povratnih informacija o kompetenciji na kontrolišući način (Mageau & Vallerand, 2003).

U kontekstu sporta, može se prepostaviti da će različit odnos prema sportistima imati treneri kod kojih, a priori na nivou personalne karakteristike, dominiraju različite orijentacije na uzrok događaja i zbivanja.

Trener koji vjeruje da utiče na događaje u svom životu vjerovatno će biti uvjeren da može da utiče i na svoje sportiste, njihov lični i sportski razvoj. Pretpostavka je da takav trener u većoj mjeri uvažava individualne razlike, unutrašnja stanja i osjećanja sportista i podržava njihovu autonomiju u radu. Na taj način, omogućuje sportistima da i oni sami razviju unutrašnji lokus kontrole i osjećaj lične odgovornosti. Njegovanje pristupa koji se zasniva na poštovanju i uvažavanju sportista značajno je ne samo za postizanje vrhunskih sportskih rezultata već i za prihičko zdravlje i razvoj ličnosti mladih sportista.

Može se pretpostaviti da će trener koji vjeruje da događaji u njegovom životu u najvećoj mjeri zavise od nekih spoljašnjih faktora, kao što su drugi ljudi, slučaj ili sreća, biti skloniji da i sam demonstrira mnogo veći stepen kontrole u radu sa sportistima. Takav trener više vrjenjuje korišćenje kontrole i pridaje veliki značaj mišljenju autoriteta. Nastojaće da obezbjedi poslušnost sportista, da određuje način mišljenja i ponašanja i koristiće ekstrinske nagrade za svaki napredak u tom smislu.

Motivacioni pristup trenera u radu sa sportistima važno je ne samo teorijsko već i praktično pitanje, posebno u radu sa mlađim kategorijama sportista.

Cilj ovog eksplorativnog istraživanja bio je da u kontekstu sporta utvrdi da li postoji empirijska povezanost između opažanja lokusa kontrole i motivacionog pristupa sportistima kod budućih sportskih trenera.

U skladu sa teorijom samodeterminacije postavljena je opšta hipoteza da će budući sportski treneri koji vjeruju da sami upravljaju događajima u svom životu (autonomna orijentacija uzročnosti – unutrašnji lokus) biti skloniji da razvijaju motivacioni pristup koji se zasniva na podržavanju autonomije sportista. S druge strane, pretpostavljeno je da će kontrolišuća i nepersonalna orijentacija uzročnosti biti povezane sa favorizovanjem motivacionog pristupa u radu sa sportistima koji se zasniva na kontroli ponašanja.

METODE

Uzorak

Uzorak se sastojao od 122 ispitanika, studenata prve i druge godine Visoke sportske i zdravstvene škole strukovnih studija iz Beograda, smer – sportski trener. Najveći procenat ispitanih bio je muškog pola (78,7%), a ispitanika ženskog pola bilo je 21,3%. Starost ispitanika bila je od 19 do 38 godina. Više od polovine ispitanih (54,1%) bilo je starosti od 19 do 22 godine, dok svega 10% ispitanika ima preko 28 godina.

Varijable

Korišćene su dvije varijable – orijentacija uzročnosti trenera i motivacioni pristup trenera. Orijentacija uzočnosti operacionalizovana je kao autonomna, kontrolišuća i nepersonalna kauzalna orijentacija. Motivacioni pristup trenera operacionalizovan je kao visoka autonomija, umjerena autonomija, umjerena kontrola i visoka kontrola ponašanja sportista.

Procedure

Ispitanici su učestvovali u istraživanju dobrovoljno i imali su opciju da u bilo kom trenutku napuste učestvovanje u istraživanju. U okviru instrukcije za popunjavanje upitnika ispitanicima je objašnjeno da učestvuju u istraživanju koje ima za cilj da ispita kako budući sportski treneri razmišljaju o različitim temama. Naglašano je da nema tačnih i pogrešnih odgovora, već da je važno da naajteme odgovaraju iskreno, kao i da učestvovanje u istraživanju ili priroda odgovora koje daju na upitnicima neće ni na koji način uticati na donošenje bilo kakve odluke o ispitaniku. Time je izbegнутa potencijalna socijalna poželjnost odgovora, jer su upitnici popunjavani za vrijeme redovnih vježbi u okviru predmeta Psihologija sporta i Psihološka priprema sportista.

Instrumenti

U istraživanju su korišćena dva instrumenta.

Za ispitivanje lokusa kontrole iskorišćena je Skala opšte orijentacije uzročnosti (General Causality Orientation Scale). Instrument se sastoji od 12 priča (vinjeta) i 36 ajtema (Deci & Ryan, 1985). Svaka priča opisuje neku tipičnu socijalnu situaciju ili situaciju postignuća i praćena je opisima mogućih načina reagovanja u tim situacijama koji odražavaju autonomnu, kontrolišuću ili nepersonalnu orijentaciju uzročnosti. Ispitanik na sedmostepenoj skali Likertovog tipa označava u kojoj mjeri je vjerovatno da će u opisanoj situaciji reagovati na svaki od tri ponuđena načina. Visina skora na svakoj od tri subskale (autonomna, kontrolišuća, nepersonalna) odražava relativnu zastupljenost kauzalnih orijentacija. Pouzdanost instrumenta u ovom istraživanju utvrđena Kronbahovom alfom iznosi 0,75.

Za ispitivanje motivacionih pristupa trenera konstruisana je Skala motivacione orijentacije trenera. Skala je konstruisana po ugledu na slične instrumente namijenjene ispitivanju motivacionih pristupa osoba koje su u nekoj vrsti nadređenog položaja, kao što su na primjer nastavnici (Deci, Schwartz, Sheinman & Ryan, 1981; Reeve, Bolt, & Cai, 1999). Skala motivacione orijentacije trenera sastoji se od 8 priča (vinjeta) i 32 ajtema. Priče opisuju potencijalne situacije u kojima može da se nađe trener koji radi sa mladim sportistima. Na primer, jedna priča glasi "Marko ima 10 godina i uspješno trenira fudbal. Tokom protekle dvije nedelje postao je na neki način nezainteresovan i ravnodušan. Odrađuje treninge, ali je očigledno da se ne trudi dovoljno. Telefonski razgovor sa njegovom majkom nije otkrio korisne informacije. Najprikladnija stvar koju njegov trener može da uradi je..." Za svaku opisanu situaciju u nekoj od 8 priča ponuđena su četiri moguća načina reagovanja: visoka autonomija ("da mu stavi do znanja da nije strašno što slabije trenira i da pokuša da mu pomogne da otkrije uzrok svoje nezainteresovanosti i ravnodušnosti"), umjereni autonomija ("da ga suoči sa igrom i zalaganjem druge djece i da ga ohrabri da uhvati korak sa ostalima"), umjereni kontrola ("treba jasno da mu stavi do znanja da je važno da se više trudi ako misli na svoje dobro") i visoka kontrola ("da ga ostavi da dodatno trenira poslije svakog treninga, sve dok se ne popravi"). Od ispitanika je traženo

da na sedmostepenoj skali Likertovog tipa procijeni koliko je po njegovom mišljenju prikladan svaki od četiri opisana načina reagovanja. Skala je prvi put primjenjena u ovom istraživanju i za sada, osim pouzdanosti, nisu poznate druge metrijske karakteristike. Vrijednost Kornbahove alfe bila je 0,81.

Statistička analiza

Pouzdanost instrumenata provjeravana je Kronbahovom alfom. Za svaki od tri tipa kauzalne orijentacije i sve četiri varijante trenerovog motivacionog pristupa izračunavane su aritmetičke sredine i standardne devijacije. Značajnost aritmetičkih sredina ispitivana je primenom t-testa. Stepen povezanosti kauzalnih orijentacija i motivacionih pristupa utvrđivan je računanjem Pirsonovog koeficijenta korelacije. Obrada podataka urađena je i alternativno – bez autlajera.

REZULTATI

Kako se može vidjeti na dijagramu 1, ispitivanje lokusa kontrole pokazalo je da je kod budućih sportskih trenera u najvećem stepenu zastupljena autonomna ($AS=5,20$ $SD=0,67$; $t=85, 120$ $p<0,01$), pa kontrolišuća ($AS=4,58$ $SD=0,66$; $t=76,520$ $p<0,01$), dok je nepersonalna orijentacija uzročnosti najmanje prisutna ($AS=2,74$ $SD=0,95$; $t=31,747$ $p<0,01$). Sve dobijene aritmetičke sredine su značajne, a analiza je urađena i bez autlajera (Prilog 1).

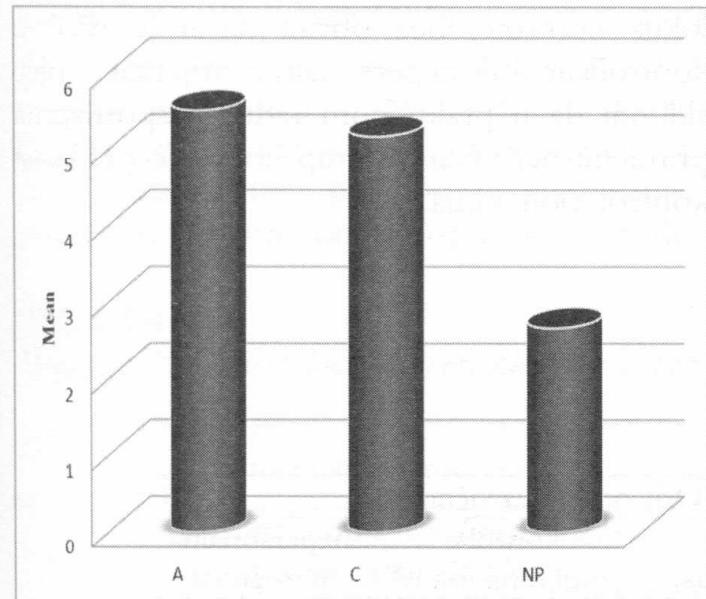
Dobijeni rezultati ukazuju da budući treneri u najvećem stepenu posjeduju unutrašnji lokus uzročnosti tj. uvjerenost da imaju kontrolu nad zbivanjima u svom životu. U nešto manjoj mjeri je prisutna uvjerenost da spoljašnji faktori (npr. drugi ljudi) upravljaju njihovim životom. Nepersonalna uzročnost, kao odraz jedne vrste naučene bespomoćnosti, najmanje je zastupljena kao opšta orijentacija uzročnosti kod mlađih trenera.

Rezultati dalje pokazuju da kod budućih sportskih trenera kao pristup sportistima dominira visoka orijentacija na autonomiju ($AS=5,52$, $SD=0,71$; $t=86,561$ $p<0,01$). Slijedi pristup koji se zasniva na umjerenoj kontroli ponašanja sportista ($AS=5,12$, $SD=0,83$; $t=67,618$ $p<0,01$), pa pristup koji karakteriše

umjerenog podržavanje autonomije ($AS=4,95$ $SD=0,87$; $t=62,544$ $p<0,01$), dok je visoka orijentacija na kontrolu ponašanja sportista ($AS=3,79$ $SD=0,91$; $t=45,929$ $p<0,01$) na posljednjem mestu (Dijagram 2).

DIJAGRAM 1

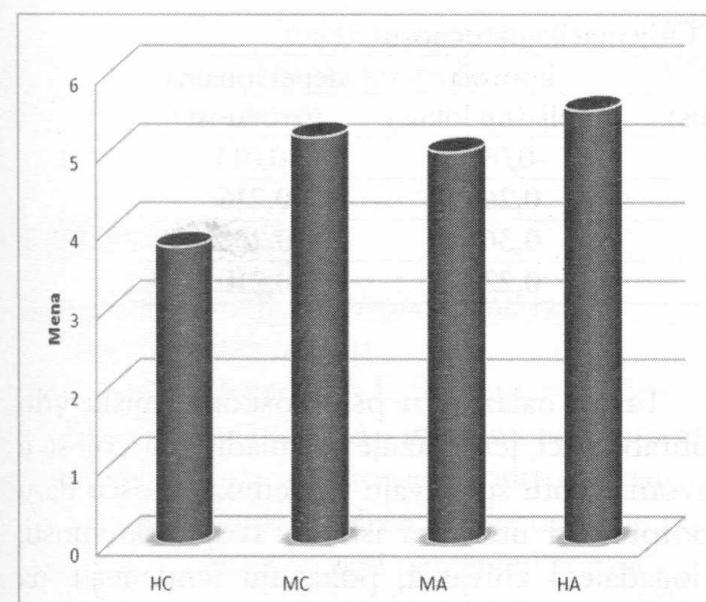
Lokus kontrole budućih sportskih trenera

Legend: **A** – autonomna orijentacija uzročnosti (unutrašnji lokus); **C** – kontrolišuća orijentacija uzročnosti (spoljašnji lokus); **NP** – nepersonalna orijentacija uzočnosti;

DIJAGRAM 2

Motivacioni pristupi sportistima budućih sportskih trenera

Legend: **HA** – visoka autonomija; **MA** – umjerena autonomija; **HC** – visoka kontrola; **MC** – umjerena kontrola;

Vrijednosti t-testa pokazuju da su dobijene aritmetičke sredine statistički značajne, ali višoke vrijednosti standardnih odstupanja ukazuju na potencijalne individualne razlike, naročito u pogledu pristupa koji se zasniva na kontroli ponašanja sportista. Zato je analiza urađena i alternativno – bez autlajera. Uklanjanjem autlajera smanjuju se individualne varijacije u odgovaranju na ajteme koje mjere četiri pristupa sportistima, ali cjelokupan poredak pristupa sportistima ostaje nepromijenjen (Prilog 2).

Rezultati korelace analize pokazuju da su pristupi sportistima povezani sa orijentacijama uzročnosti (Tabela 1). Korelaciona analiza urađena je i bez autlajera (Tabela 2), ali osim konkretnih vrijednosti pojedinih koeficijenata korelacijske, rezultati se ne mijenjaju značajnije.

Pristup koji se zasniva na umjerenom ili visokom podržavanju autonomije sportista značajno je povezan sa autonomnom orijentacijom uzročnosti. Kontrolišući pristup trenera, bez obzira da li je riječ o visokoj ili umjerenoj kontroli ponašanja sportista, značajno korelira sa kontrolišućom i nepersonalnom orijentacijom uzročnosti. Međutim, pristup trenera koji umereno podržava autonomiju sportista značajno je povezan ne samo sa autonomnom, već i sa druge dvije orijentacije uzročnosti – kontrolišućom i nepersonalnom.

Pristup sportistima nije samo teorijsko već i praktično pitanje. Odnos trenera i sportiste je recipročan proces u kojem trener i sportista uzajamno utiču jedan na drugog. Treneri se ne ponašaju na isti način prema svim sportistima. Ponašanje trenera u konkretnim situacijama je reakcija na opaženo ponašanje i motivaciju sportiste. Međutim, lična orijentacija uzročnosti trenera, kao trajnije dispoziciono usmjereno, može značajno da utiče na a priori stav o tome kakav pristup sportistima je najdjelotvorniji.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da budući sportski treneri u najvećem procentu posjeduju unutrašnji lokus kontrole tj. vjeruju da su događaji i aktivnosti kojima se bave u životu pod njihovom kontrolom. Ishode svojih aktivnosti tumače uzrocima kao što su sposobnosti i uloženi napor. Takva orijentacija

uzročnosti u životu uopšte povezana je sa pristupom sportistima koji je operacionalizovan kao visoka orijentacija na autonomiju. Ovim nalazom potvrđena je osnovna hipoteza istraživanja. Treneri koji vjeruju da imaju kontrolu nad zbivanjima u svom životu najverovatnije će, bez obzira na prirodu spoljašnjih uticaja, zadržati uvjerenje da je uvažavanje ličnosti sportista i podržavanje njihove autonomije važno i potrebno.

Kod jednog dijela ispitanih budućih sportskih trenera pokazalo se da dominiraju orijentacije uzročnosti prema kojima odgovornost za životne događaje počiva na faktorima izvan same osobe – drugim ljudima,

slučaju ili sreći, "višoj sili". Takva dispoziciona orijentacija može da se kreće od neosporne činjenice da nije pojedinac uvek jedini faktor od kojeg zavisi ishod zbivanja u njegovom životu, do koncepta naučene bespomoćnosti prema kojem svaka aktivnost zavisi od neke nepersonalne sile na koju se ne može uticati. Budući sportski treneri kod kojih na nivou dispozicije ličnosti dominira takav spoljašnji lokus kontrole, bez obrira da li je riječ o kontrolisućoj ili nepersonalnoj orijentaciji biće skloniji da u praktičnom radu sa sportistima primjene negativan pristup koji daje prednost kontroli ponašanja.

TABELA 1.

Povezanost motivacionih pristupa sportistima sa orijentacijama uzročnosti trenera (N=122)

Motivacioni pristup trenera	Orijentacije uzročnosti		
	autonomija (unutrašnji lokus)	konrola (spoljašnji lokus)	nepersonalna uzročnost
Visoka autonomija	0,359	-0,072	0,108
Umjerena autonomija	0,252	0,320	0,390
Umjerana kontrola	0,131	0,394	0,292
Visoka kontrola	0,028	0,333	0,402

p < .01

TABELA 2.

Povezanost motivacionih pristupa sportistima sa orijentacijama uzročnosti trenera (bez autlajera, N=101)

Motivacioni pristup trenera	Orijentacije uzročnosti		
	autonomija (unutrašnji lokus)	konrola (spoljašnji lokus)	nepersonalna uzročnost
Visoka autonomija	0,300	-0,090	-0,011
Umjerena autonomija	0,171	0,268	0,216
Umjerana kontrola	0,065	0,367	0,268
Visoka kontrola	-0,135	0,220	0,210

p < .01

Međutim, posebno značajan je rezultat da pristup koji se zasniva na umjerenom podržavanju autonomije sportista korelira sa sve tri orijentacije uzročnosti. Isključivanjem autlajera iz analize ostaje samo povezanost sa kontrolisućom i nepersonalnom kauzalnom orijentacijom. Povezanost pristupa sportistima koji se zasniva na umjerenom podržavanju autonomije i spoljašnjeg lokusa kontrole djeluje na prvi pogled nespojivo, ali tu korelaciju treba dalje istražiti.

Takav nalaz je u psihološkom smislu vrlo ohrabrujući, jer ukazuje da mladi ljudi koji se u svom životu suočavaju sa nemogućnošću da u potpunosti utiču na ishode svojih aktivnosti, događaje i zbivanja, pokazuju tendenciju, na nivou dispozicije ličnosti, da prema onima na koje imaju prilike da utiču primjene drugačiji pristup od onog kojem su sami bili podvrgnuti.

ZAKLJUČAK

Motivacioni pristup u radu sa sportistima, pogotovo mlađih kategorija, može da ima dalekosežne posljedice ne samo na buduće sportske uspehe mlađih sportista već i na njihov celokupan psihički razvoj i mentalno zdravlje.

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da budući sportski treneri koji na nivou personalne dispozicije poseduju unutrašnji lokus kontrole (autonomna orijentacija uzročnosti) pokazuju a priori stav da u radu sa sportistima treba demonstrirati poštovanje, uvažavanje i podržavanje autonomije sportista. Budući

sportski treneri kod kojih na nivou opšte dispozicione karakteristike dominira spoljašnji lokus kontrole (kontrolišuća i nepersonalna orijentacija uzročnosti) favorizuju pristup sportistima koji se zasniva na kontroli ponašanja.

Za dalja empirijska istraživanja, ali i za sistematsku edukaciju budućih sportskih trenera, značajan je podatak iz ovog istraživanja koji ukazuje na postojanje povezanosti između spoljašnjeg lokusa kontrole i tendencije da se u radu sa sportistima primjeni pristup koji se zasniva na umjerenom podržavanju autonomije.

PRILOG 1.

Orijentacije uzročnosti budućih sportskih trenera (bez autlajera, N=101)

Orijentacija uzročnosti	AS	SD	t-test	Stepeni slobode
Autonomija (unutrašnji lokus)	5,29	0,49	107,736	100
Kontrola (spoljašnji lokus)	4,57	0,61	75,440	100
Nepersonalna uzročnost	2,67	0,81	33,250	100

p < .01

PRILOG 2.

Motivacioni pristupi u radu sa sportistima budućih sportskih trenera (bez autlajera, N=101)

Motivacioni pristup trenera	AS	SD	t-test	Stepeni slobode
Visoka autonomija	5,52	0,63	87,245	100
Umjerena kontrola	5,18	0,76	67,907	100
Umjerena autonomija	4,99	0,76	65,510	100
Visoka kontrola	3,78	0,76	49,516	100

p < .01

LITERATURA:

- Cox, R.H. (2005). *Psihologija sporta*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Deci, E.L., Schwartz, A.J., Sheinman, L. & Ryan, R.M. (1981). An instrument to assess adults' orientations toward control versus autonomy with children: Reflections on intrinsic motivation and perceived competence. *Journal of Educational Psychology*, 73(5), pp. 642-650.
- Deci, E.L. & Ryan R.M. (1985). The General Causality Orientation Scale: Self-Determination in Personality. *Journal of Research in Personality*, 19, pp. 109-134.

Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-Being. *American Psychologist*, 55, pp. 68-78.

Koestner, R., Bernieri, F., & Zuckerman, M. (1992). Self-determination and consistency between attitudes, traits, and behaviors. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, pp. 52-59.

Lazarević, Lj. (2001). *Psihološke osnove fizičke kulture*. Četvrto izdanje. Beograd: Viša škola za sportske trenere.

Mageau, G.A. & Vallerand, R.J. (2003). The Coach-Athlete relationship: A Motivational

- Model. *Journal of Sport Sciences*, 21, pp. 883-904.
- Mladenović, M. (2008). Spoljašnja i unutrašnja motivacija u sportu. *Nova sportska praksa*, 1-2, pp. 26-36.
- Mladenović, M. (2010). *Samomotivacija*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Reeve, J., Bolt, E. & Cai, Y. (1999). Autonomy-supportive teachers: How they teach and how students learn. *Elementary School Journal*, 99, pp. 3-22.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and school interventions. *Review of Research in Education*, 24, pp. 80-97.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2007). Active Human Nature: Self-Determination Theory and the Promotion and Maintenance of Sport, Exercise and Health. In M.S. Hagger, & N.L.D. Chatzisarantis (Eds): *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport*. Champaign, IL: Human Kinetics, pp. 1-19.

Primljeno: 23. juli 2010

Odobreno: 13. decembar 2010

Korespondencija:

dr Marijana Mladenović

Branka Ćopića 5

11160 Beograd

Srbija

Telefon: +381 62 21 61 26

+381 63 80 89 333

E-mail: marijana.mladenovic@gmail.com